

uitgave zijn opgenomen. Ook voor de „Selbstnarkose im Kriege” is een plaatsje gevonden. SCHLEICH schrijft gemakkelijk, hetgeen den lezer ten goede komt. Evenals alle werken van dezen schrijver is ook dit alleszins aanbevelenswaardig en eischt ook dit groote zelfkritiek van den lezer.

TH. HAMMES.

INGEZONDEN.

DE TANDHEELKUNDIGE OPLEIDING.

Na het lezen van het artikel van den heer BURGER in het nummer van 9 Febr. van dit *Tijdschrift*, moet menigeen wel het hoofd geschud hebben over den treurigen toestand van ons onderwijs in de tandheelkunde en de geringe eischen aan het praktisch examen gesteld.

Evenzoo moet het geweest zijn bij het lezen van de brochure van dr. RÉTHY (Universitaire studie tot de mond- en tandheelkundige specialiteit). Op blz. 28 vinden wij, dat een der examinatoren de eischen voor het practisch examen gekenmerkt heeft als zóó laag staande, „dat men zich evenzeer moet schamen „ze uit te spreken, als de candidaat die er niet aan kan voldoen” (zich moet schamen). Ik weet niet of bedoelde examinerator deze woorden bij een publieke gelegenheid uitsprak, of wel privatim tot dr. RÉTHY, maar het maakt op mij den indruk alsof dit reeds lang, zeer lang, geleden moet zijn, en in dit geval had de heer RÉTHY ze gevoegelijk uit zijn brochure kunnen weglaten of wel met datum kunnen aanhalen, want er is in den laatsten tijd, reeds een boel ten goede veranderd, zoowel in het onderwijs, als in de eischen van het examen.

Trouwens, alles wat in genoemd artikel of brochure van het praktisch examen gezegd wordt, maakt den indruk alsof het gebaseerd is op „hooren zeggen” en nog wel van zegslieden die dit examen in vroeger jaren hebben gekend of meegemaakt.

Het ligt niet in mijn bedoeling een kritiek te schrijven op de reeds meermalen aangehaalde geschriften, integendeel, wil ik gaarne verklaren, dat ik het in veel opzichten met den heer BURGER eens ben. Ik wil alleen opkomen tegen den verkeerden indruk, dien men bij het lezen van beide betoogen moet krijgen, alsof het tegenwoordig tandmeestersdiploma werkelijk een „*testimonium paupertatis*” is, zooals de heer RÉTHY het in zijn brochure (blz. 29) gelieft te noemen.

Vooreerst is het te verwonderen, dat zoo weinig candidaten een examen met zóó laag gestelde eischen kunnen bestaan. Maar dit bewijst nog volstrekt niets. Immers het peil der candidaten kan nog lager geweest zijn dan dat der eischen; een bewijs voor het tegendeel kan ik natuurlijk niet geven, alleen was onder de afgewezen candidaten (December 11.) een pas in Duitschland „*approbiertes Zahnarzt*”. Van de 14 candidaten zijn er, naar ik meen, slechts 3 geslaagd; het „*testimonium paupertatis*” wordt dus slechts na ruime zifting uitgereikt, mogelijk om in den trant van dr. RÉTHY door te gaan, aan de meest armen van geest!

Maar, badinage à part; het gaat er nu niet om of deze slechte uitslag

te wijten is aan de gebrekkige opleiding, of dat de exameneischen niet evenredig zijn aan die opleiding; mijn stukje handelt alleen over de waarde van het praktisch examen zóóals het thans wordt afgenomen, waarvan ik beweer dat de eischen zeer veel hooger zijn dan de lezer uit de aangehaalde geschriften zou opmaken.

Aangezien de eischen over de klinische en operatieve tandheelkunde in het artikel van den heer BURGER niet worden gelaakt, wil ik daar ook niet over spreken, daarentegen wel over die van de z.g. „mechanische tandheelkunde”. Zoo lezen wij op bldz. 399 van dit *Tijdschrift*: „Feitelijk heeft zich „dan ook het examen naar het onvoldoende onderwijs gericht. Als vergoelijking voor dezen merkwaardigen toestand geldt sinds jaar en dag een „wetsuitlegging, volgens welke het ondervragen in de zoogenaamde mechanische tandheelkunde niet geoorloofd zou zijn. De eisch der wet dat de „candidaat bedrevenheid zal toonen in „het inzetten van kunststanden en „gebitten” wordt door de examencommissie zóó opgevat, dat hij deze „bitten *niet* zelf behoeft te maken, maar ze alleen, letterlijk opgevat, heeft „in te zetten”.

Men zou uit deze clausule kunnen opmaken, dat de commissie tot afnemen van het praktisch tandmeesters-examen zich verre hield van alles wat zweemt naar het *maken* van kunststanden en gebitten, maar dat dit deel van het examen ongeveer afgenomen wordt als volgt: de commissie heeft gezorgd voor een „examen-patiënt” in het bezit van een prothese. „Juffrouw doet u dat gebit eens uit”, en dan aan den candidaat: „meneer wil u dat weer eens inzetten”. Edoch, de werkelijkheid is anders. De candidaat krijgt de opdracht op een wortelstomp een stifttand of gouden kroon te plaatsen en moet het moeilijkst deel van de geheele bewerking onder het scherpziend oog van de examinatoren verrichten. De wortelstomp moet naar behooren geprepareerd worden en o! wee! als de sonde van den examinerator blijft haken; het kapje moet om den wortel sluiten als een bus en nogmaals, wee hem! als een naald van MILLER tusschen hals en ringetje doorgaat; of een kroon moet getailleerd worden voor een gouden kap, of hij moet afdruk nemen voor een prothese en het nemen van den beet voor een goede articulatie, enz. Of zijn dit niet allemaal werkzaamheden, betrekking hebbende op kunststanden en gebitten? In de laatste zittingen van November en December, en ik spreek alleen van de laatste zittingen der commissie, omdat ik van de vroegere niet uit eigen aanschouwing kan meespreken, in die laatste zittingen, werden door de commissie opgegeven: het vervaardigen van stifttanden, gouden kronen en van prothesen, waarvan één in goud. En ook durft de commissie wel degelijk aan, te ondervragen in de mechanische tandheelkunde, zóóals ik weet dat zij deed over regulatie-apparaten en over de methoden tot het vervaardigen van vaste en afneembare bruggen. Het is waar, de commissie bemoeit zich niet met het werk in het laboratorium en hierbij zou de candidaat zich kunnen laten helpen, maar in werkelijkheid behoeft men daar niet zoo bevreesd voor te zijn, daar iemand die de moeilijke techniek van het praepareeren van den wortel, het maatnemen, aanpassen, opslipen en articuleeren van stifttanden en gouden kronen, door langdurige oefening en het vele doen, zich heeft eigen gemaakt, ook wel het soldeeren en de andere laboratorium-werkzaamheden in zijn macht zal hebben

Dezen arbeid wordt dan ook feitelijk door de kandidaten zelf gedaan en praktisch blijft het hetzelfde, of de examen-commissie daarbij tegenwoordig is of niet, daar het goede werk uit het resultaat blijkt.

De commissie vraagt dus wel degelijk het „maken” van stiftanden, kronen, prothesen, enz. en ik wou het gezicht der examinatoren wel eens zien, als de candidaat voorstelde, een deskundige erbij te halen, die dat zaakje wel voor hem zou opknappen en hij later, om aan den eisch te voldoen, de tand of het gebit, wel zou inzetten. Hij zou gauw aan de deur staan en over 12 maanden weer eens mogen terugkomen. De heer BURGER is het met den heer ANEMA eens over de beteekenis van het „inzetten van kunsttanden en gebitten”, en niettegenstaande de slechte redactie van de wet, schijnt dus de tegenwoordige examen-commissie deze opvatting óók te hebben.

Wanneer de heer BURGER, in het begin van zijn opstel, schrijft: „Ik vermoed, dat vele geneeskundigen, bekend met het bestaan van een „Tandheelkundig Instituut” aan de Utrechtsche hoogeschool, geen denkbeeld hebben van den onvoldoenden toestand, waarin hier te lande het onderwijs „in de zoo nuttige tandheelkunst verkeert”, dan moet dit, mijns inziens, zóó opgevat worden, dat dit minder het wezen van het onderwijs, dan wel de gebrekkige inrichting aangaat. Het zou mij een groot genoegen zijn, indien de heer BURGER zijn belangstelling in de tandheelkundige studie zóóver uitstrekke, tot een bezoek aan het instituut in quaestie, misschien dat ik hem van de waarheid van mijn beweren kon overtuigen.

De „inrichting” van het instituut evenwel laat zeer veel te wenschen over en eischt dringend verbetering; zooals bekend is, worden hiertoe de voorbereidende stappen gedaan. Het hoofdgebrek is, dat de inrichting veel te klein is voor de ongeveer 60 studenten en veel te karig bedeeld met de noodige hulpmiddelen. Maar met wat er is, wordt gewoekerd.

Ik heb personen gesproken, die verschillende buitenlandsche instituten bezocht hebben en bij de vergelijking met het onze, kwam dit er nog zoo heel slecht niet van af.

Zoo was in December van verleden jaar een Belgische dokter en tandheelkundige specialist hier, die, met oog op de reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs in zijn land, een studiereis maakte en ook een paar dagen in ons instituut doorbracht. Hij besteedde een dag aan het phantoomwerk, zoowel operatief als technisch, woonde een paar poliklinieklessen bij, alsook den operatieven cursus op patiënten, enz. Hij had eveneens de „Ecole Dentaire” van Parijs bezocht en die te Rijssel, en verklaarde mij dat, wat ernst en degelijkheid betrof, hij het onderwijs alhier verkoos boven dat van Parijs. Over de localiteit was zijn oordeel anders. Ik herhaal nog eens, dat ik alleen het tegenwoordig onderwijs op het oog heb met zijn voorbereidende studies op phantoom-kop en techniek, en niet dat van jaren geleden.

Er werkt op het oogenblik een arts aan onze inrichting, die verleden jaar het „Zahnärztliches Institut” te Berlijn bezocht. Hij ontkent beslist dat het eerste zooveel lager staat. Hadden de Duitsche tandheelkunde en de Ecole Dentaire niet zoo’n goeden naam, men zou er uit kunnen afleiden dat het daar een evengroote „janboel” is als bij ons; hoe nu de conclusie moet zijn, laat ik aan den lezer over.

Men moet nu uit mijn schrijven niet afleiden, dat ik tegen de uitbreiding

van de tandheelkundige studie ben; integendeel, de voorgenomen uitbreiding in de opleiding zal ons vak slechts ten goede komen en ik juich die plannen ten zeerste toe.

Mijn doel was alleen, mogelijke miskennis van de waarde van het tegenwoordig tandmeesters-diploma tegen te gaan en de ware stand van het praktisch examen aan de lezers van dit blad toe te lichten.

Utrecht,
17 Februari
1907.

Dr. M. BERTRAMS,
*Militair apotheker 1ste kl. O. I. L. met verlof
tandarts O. I. W.*

De waardeerende woorden van den heer BERTRAMS over het onderwijs te Utrecht zullen voorzeker met veel genoegen worden gelezen. Intusschen kan ik er een bestrijding van mijn betoog niet in vinden. Waar, volgens den heer BERTRAMS, de inrichting „veel te klein” is en „veel te karig bedeed met de noodige hulpmiddelen”, en waar bovendien, gelijk hij wel zal toestemmen, de leeraren te weinig in getal en onvoldoende bezoldigd zijn, daar was het hoofdschudden in den aanhef van zijn brief werkelijk niet misplaatst.

Mijn persoonlijk bezoek aan Utrecht zou daaraan niet veel kunnen veranderen. Als niet-tandheelkundige zou mijn oordeel zich moeten blijven richten naar dat van de meest bevoegden: de leden van het Tandheelkundig Genootschap, zoo herhaaldelijk uitgesproken en in de door mij aangehaalde artikelen te vinden. Van deze zijde is niet anders dan instemming betuigd met het optreden van den heer VAN NISPEN, die „het onderwijs, beslist onvoldoende” noemde, en niet gewraakt de uitspraak van minister KUYPER, „dat de opleiding in de tandheelkunde in ons land niet alleen onvolledig is, maar zelfs alles te wenschen overlaat” (Tweede Kamer, 21 Dec. 1904). Heeft niet, nog in 1903, het Genootschap den candidaat-tandmeesters in openbaar geschrift geraden; „het onderwijs aan een buitenlandsche hoogeschool te volgen”!

Wat het praktisch examen betreft, zoo heb ik in mijn opstel duidelijk gezegd (bldz. 400), dat in de laatste jaren „het besef schijnt te ontwaken, dat, ook met de bestaande wet, op mechanisch gebied zekere eischen mogen worden gesteld”. In de laatste jaren! anders had het adres van 1903 van het Genootschap aan de examen-commissie kunnen achterwege blijven.

Amsterdam, 20 Febr. 1907.

H. BURGER.

BERICHTEN.

BUITENLAND

BERLIJN. — **Een titel-proces.** De bekende vrouwenarts prof. KOSMANN te Berlijn, ook bekend wegens zijn belangstelling in geneeskundig-maatschappelijke onderwerpen, was van 1877 tot 1890 buitengewoon hoogleeraar in de dierkunde te Heidelberg, en zijn professorstitel is aan dat ambt ontleend. Nu, na bijna 17 jaren, krijgt hij herhaaldelijk een aanmaning van den Polizeipräsident, om zich niet meer professor te noemen; desgewenscht kon hij den lakoniekken titel voeren van „vormaliger ausserordentlicher Grossherzoglich Badischer Professor philcs.” KOSMANN heeft zich tot den rechter